

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทนี้เป็นการนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของพนักงานบัญชี คุณสมบัติดังกล่าวประกอบด้วย คุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติด้านวิชาชีพการบัญชี แนวคิดต่าง ๆ รวบรวมจากเอกสารและสื่อข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลอ้างอิงและเป็นแนวทางในการวิจัยในครั้งนี้ จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ประมวลความรู้ออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของนักบัญชี

การที่องค์กรจะสามารถบรรลุเป้าหมายการทำงานตามที่ต้องการได้นั้น บุคลากรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่รับผิดชอบ เนื่องจากเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในทุก ๆ อาชีพ การจะเป็นพนักงานบัญชีก็เช่นกัน จะต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานโดย International Federation of Accountants Education Committee (IFAC Education Committee) ได้เล็งเห็นความสำคัญของผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพบัญชีเช่นกันว่าจะต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยมีการกำหนดนโยบายในทางปฏิบัติที่ดี ซึ่งเป็นที่ยอมรับทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาและพัฒนาอย่างต่อเนื่องของนักวิชาชีพบัญชี โดยมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนานักวิชาชีพบัญชี โดยการกำหนดบรรทัดฐานสำหรับการเรียนรู้ขั้นต่ำสำหรับนักวิชาชีพบัญชีที่มีคุณภาพ อันประกอบด้วย การศึกษา การฝึกฝน เพื่อให้ได้ประสบการณ์และการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง โดยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียนรู้และพัฒนาสำหรับนักวิชาชีพบัญชีซึ่งเรียกว่า International Education Standards (IES) แบ่งออกเป็น 7 มาตรฐาน ดังนี้ (IFAC Education Committee, 2003)

IES ฉบับที่ 1 ข้อกำหนดในการรับบุคคลเข้าสู่โปรแกรมการศึกษาวิชาชีพบัญชี (Entry Requirements to a Program of Professional Accounting Education)

มาตรฐานฉบับนี้ได้กล่าวถึงคุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับผู้เข้าสู่โปรแกรมการศึกษาวิชาชีพบัญชี ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อต้องการธำรงรักษาและพัฒนาคุณภาพของ

วิชาชีพภายใต้แนวคิดที่ว่า "คุณภาพของวิชาชีพ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของบุคคล" โดยมีข้อกำหนดในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. พื้นฐานการศึกษาเดิม ซึ่งกำหนดให้ใกล้เคียงกับ/เทียบเท่าการรับสมัครเข้าศึกษาในระดับปริญญาของมหาวิทยาลัย
2. ความสามารถจะถูกใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาบุคคลที่เหมาะสมเข้าสู่โปรแกรมเพื่อการก้าวสู่การเป็นนักบัญชีมืออาชีพในแต่ละระดับ ซึ่งสิ่งที่บุคคลเหล่านั้นควรต้องมีประกอบด้วย
 - 2.1 ความรู้ในวิชาชีพ
 - 2.2 ทักษะทางวิชาชีพ
 - 2.3 คุณค่าแห่งวิชาชีพ
 - 2.4 จรรยาบรรณ และ
 - 2.5 ทศนคติที่เหมาะสมในการปฏิบัติงานในฐานะผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชี
3. จุดเริ่มต้นของการเข้าสู่โปรแกรมทางวิชาชีพในแต่ละระดับอาจแตกต่างกันโดยอาจเริ่มต้นหลังจากจบปริญญาตรี หรือภายหลังการจบมัธยมหรือสูงกว่ามัธยมแต่ต่ำกว่าปริญญาตรี ทั้งนี้ผู้ที่ประกอบวิชาชีพบัญชีที่มาจากทุกเส้นทางการศึกษา จะต้องมียกระดับความสามารถในการทำงานในทางวิชาชีพที่สูงพอ เพื่อให้มั่นใจได้ว่าบุคคลเหล่านั้นจะประสบความสำเร็จในโปรแกรมการศึกษาวิชาชีพบัญชีได้
4. การทดสอบก่อนเข้าสู่โปรแกรม (Pre-Entry Proficiency Tests) อาจเป็นสิ่งที่ต้องมีเพื่อให้แน่ใจว่ากระบวนการคัดเลือกได้ผู้ที่ประกอบวิชาชีพบัญชีที่มีคุณสมบัติเหมาะสม

IES ฉบับที่ 2 องค์ประกอบของโปรแกรมการศึกษาวิชาชีพบัญชี (Content of Professional Accounting Education Programs)

มาตรฐานฉบับนี้กล่าวถึงการกำหนดให้ผู้ที่ขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพบัญชีต้องมีความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพบัญชี ซึ่งข้อกำหนดเกี่ยวกับความรู้และความสามารถของผู้ที่จะขอขึ้นทะเบียนประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งจะพิจารณาจากหลักสูตรในโปรแกรมการศึกษาวิชาชีพ โดยกำหนดให้โปรแกรมการศึกษาดังกล่าวเทียบเท่าหลักสูตรปริญญาเป็นอย่างน้อย (ระยะเวลาการศึกษาด้านวิชาชีพบัญชีเท่ากับ 2 ปีในกรณีศึกษาเต็มเวลาหรือกรณีศึกษาเป็นบางเวลา แต่ต้องเทียบเท่าการศึกษาเต็มเวลา) ซึ่งกำหนดให้โปรแกรมการศึกษาดังกล่าว ครอบคลุมเนื้อหาวิชา ดังนี้

1. การบัญชี การเงินและวิชาที่เกี่ยวข้อง อย่างน้อยต้องครอบคลุมหัวข้อดังต่อไปนี้
 - 1.1 การบัญชี การเงิน และรายงานทางการเงิน

- 1.2 การบัญชีเพื่อการจัดการและการควบคุม
 - 1.3 การภาษีอากร
 - 1.4 กฎหมายธุรกิจและการพาณิชย์
 - 1.5 การสอบบัญชี
 - 1.6 การเงินและการจัดการทางการเงิน
 - 1.7 คุณค่าและจรรยาบรรณทางวิชาชีพ
2. ความรู้เกี่ยวกับองค์กรธุรกิจ อย่างน้อยต้องครอบคลุมหัวข้อดังต่อไปนี้
 - 2.1 เศรษฐศาสตร์
 - 2.2 สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ
 - 2.3 ธรรมชาติของธุรกิจ
 - 2.4 จรรยาบรรณธุรกิจ
 - 2.5 ตลาดการเงิน
 - 2.6 การคำนวณเชิงปริมาณ
 - 2.7 พฤติกรรมองค์กร
 - 2.8 การจัดการและการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์
 - 2.9 การตลาด
 - 2.10 ธุรกิจระหว่างประเทศและโลกาภิวัตน์
 3. ระบบสารสนเทศ อย่างน้อยต้องครอบคลุมหัวข้อดังต่อไปนี้
 - 3.1 ความรู้ทั่วไปของระบบสารสนเทศ
 - 3.2 ความรู้เกี่ยวกับการควบคุมโดยระบบสารสนเทศ (IT Control)
 - 3.3 ความสามารถด้านการควบคุมโดยระบบสารสนเทศ
 - 3.4 ความสามารถของผู้ใช้ระบบสารสนเทศ
 - 3.5 ความสามารถด้านการจัดการ การประเมินผลและ/หรือการออกแบบระบบสารสนเทศ

โดยให้ผู้ศึกษาสามารถเชื่อมโยงความรู้ในวิชาชีพ ทักษะทางวิชาชีพ คุณค่าแห่งวิชาชีพ จรรยาบรรณและทัศนคติในวิชาชีพและสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการเรียนรู้ตลอดชีพ และผู้ศึกษาควรสร้างทักษะการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด โดยการเรียนรู้ในลักษณะความเข้าใจได้ มีความสามารถในเชิงประยุกต์ วิเคราะห์และประเมินผลได้

IES ฉบับที่ 3 ทักษะความเป็นมืออาชีพ (Professional Skills)

มาตรฐานฉบับนี้กำหนดส่วนประสมของทักษะที่นักบัญชีต้องมีเพื่อให้มีคุณสมบัติการเป็นนักบัญชีมืออาชีพ เนื่องจากความคาดหวังที่เพิ่มมากขึ้นของผู้ว่าจ้างนักบัญชี ลูกค้าและสาธารณชน ในเรื่องของการทำงานให้เป็นประโยชน์ต่อที่ทำงานและสังคมของนักบัญชีมืออาชีพ ทำให้เกิดการให้ความสำคัญกับเรื่องทักษะความเป็นมืออาชีพ โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1. ทักษะด้านการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด (Intellectual skills) ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 ความสามารถที่จะระบุได้มาจัดระบบและเข้าใจสารสนเทศจากผู้คน สิ่งพิมพ์และแหล่งข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์
 - 1.2 ความสามารถในการซักถาม การทำวิจัย การคิดอย่างมีเหตุผลและเชิงวิเคราะห์ การให้เหตุผล และการวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบ
 - 1.3 ความสามารถที่จะระบุและแก้ไขปัญหาที่ไม่เป็นระบบและสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคย
2. ทักษะด้านเทคนิคและการปฏิบัติหน้าที่ (Technical and Functional Skills) ประกอบด้วย ทักษะทั่วไปและทักษะเฉพาะสำหรับศาสตร์การบัญชี ทักษะเหล่านี้รวมถึง
 - 2.1 ศาสตร์การคำนวณ (การประยุกต์เชิงคณิตศาสตร์และเชิงสถิติ) และความสามารถระดับสูงในเรื่องเทคโนโลยีสารสนเทศ
 - 2.2 การจำลองการตัดสินใจและการวิเคราะห์ความเสี่ยง
 - 2.3 การวัดมูลค่า
 - 2.4 การรายงาน และ
 - 2.5 การปฏิบัติตามกฎหมายและข้อบังคับอื่น ๆ ที่ระบุไว้
3. ทักษะด้านบุคคล (Personal skills) เกี่ยวข้องกับทัศนคติและพฤติกรรมของนักบัญชีมืออาชีพ การพัฒนาทักษะเหล่านี้ทำให้เกิดการเรียนรู้เฉพาะตัวและการปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ทักษะเหล่านี้ประกอบด้วย
 - 3.1 การบริหารจัดการตนเอง
 - 3.2 การคิดริเริ่ม การมีอิทธิพลและการเรียนรู้ด้วยตนเอง
 - 3.3 ความสามารถที่จะเลือกและจัดลำดับทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและสามารถจัดระบบการทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา
 - 3.4 ความสามารถที่คาดคะเนและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง

3.5 การพิจารณานำคุณค่าแห่งวิชาชีพ จริยธรรมและทัศนคติในการตัดสินใจไปใช้ และ

3.6 การสงสัยเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพ

4. ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการติดต่อสื่อสาร (Interpersonal and Communication Skills) ทำให้นักบัญชีมืออาชีพสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นในองค์กรได้ รับและถ่ายทอดสารสนเทศ สร้างดุลยพินิจที่มีเหตุผล และการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพขององค์ประกอบของทักษะด้านทักษะสัมพันธ์ และทักษะด้านการสื่อสาร รวมถึงความสามารถที่จะ

4.1 ทำงานร่วมกับผู้อื่นในขบวนการรับและให้คำปรึกษา อดทนและแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง

4.2 การทำงานเป็นหมู่คณะ

4.3 มีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายในวัฒนธรรมและความสามารถที่จะเรียนรู้อย่างชาญฉลาด

4.4 ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานการณ์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

4.5 นำเสนอ อภิปราย รายงานและป้องกันความคิดอย่างมีประสิทธิภาพในรูปแบบของการสื่อสารทางวาจาหรือลายลักษณ์อักษร ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

4.6 รับฟังและเข้าใจอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงความอ่อนไหวต่อความแตกต่างด้านภาษาและวัฒนธรรม

5. ทักษะด้านการบริหารจัดการองค์กรและการบริหารธุรกิจ (Organizational and Business Management Skills) เป็นสิ่งสำคัญที่นักบัญชีต้องเข้าใจในแง่มุมต่าง ๆ ในการทำให้องค์กรสามารถดำเนินไปได้ นักบัญชีมืออาชีพต้องพัฒนาวิสัยทัศน์ทางธุรกิจ ตลอดจนการรับรู้เข้าใจทางการเมือง และการมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ประกอบด้วย

5.1 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การบริหารโครงการ การบริหารทรัพยากรมนุษย์ และแหล่งทรัพยากรและการตัดสินใจ

5.2 ความสามารถที่จะจัดระบบและมอบหมายงาน จูงใจและพัฒนาบุคลากร

5.3 ความเป็นผู้นำ และ

5.4 ดุลยพินิจและความสามารถ

IES ฉบับที่ 4 คุณค่าแห่งวิชาชีพ จรรยาบรรณและทัศนคติ (Professional Values, Ethics and Attitudes)

มาตรฐานฉบับนี้กล่าวถึงทักษะการให้ความรู้และการปลูกฝังคุณค่า จรรยาบรรณ และทัศนคติแห่งวิชาชีพ ซึ่งจะต้องระบุไว้ในโปรแกรมการศึกษาโดยชี้ให้เห็นถึงลักษณะของจรรยาบรรณ ความแตกต่างอันเกิดจากสภาพแวดล้อมของแต่ละประเทศ แนวทางปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณวิชาชีพ ความเกี่ยวข้องกันระหว่างจรรยาบรรณกับหลักการจัดการที่ดี ตลอดจนการพัฒนาคุณค่าแห่งวิชาชีพและทัศนคติซึ่งเริ่มต้นที่หลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งจะต้องทำงานด้วยความซื่อสัตย์และใช้ความรู้ของตนอย่างเต็มที่ โดยรับผิดชอบต่อสังคม และไม่ขัดต่อกฎหมาย แต่อย่างน้อยที่สุดควรรวมถึง

1. ลักษณะของจรรยาบรรณ
2. ความแตกต่างของแนวการสอนแบบระบุกฎข้อบังคับในรายละเอียด และแบบที่สอนโดยใช้แม่บทเป็นหลัก รวมทั้งผลดีผลเสียของแต่ละแนวทาง
3. การปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณเบื้องต้นเกี่ยวกับความซื่อสัตย์ (Integrity) การใช้หลักฐานอันเที่ยงธรรม มีความสามารถทางวิชาชีพและการปฏิบัติงานเยี่ยงวิชาชีพและการรักษาความลับ
4. การมีพฤติกรรมเยี่ยงวิชาชีพและการปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาการ (Technical Standards)
5. แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นอิสระ ความเป็นคนช่างสงสัย ความรับผิดชอบในผลงานของตนและการคาดหวังจากสาธารณะ
6. จรรยาบรรณ และวิชาชีพ และความรับผิดชอบต่อสังคม
7. จรรยาบรรณกับกฎหมาย รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และส่วนได้เสียของสาธารณะ
8. ผลลัพธ์ของพฤติกรรมที่ผิดจรรยาบรรณที่มีต่อแต่ละคน ต่อวิชาชีพและต่อสังคมโดยรวม
9. ความเกี่ยวข้องของจรรยาบรรณกับธุรกิจและธรรมาภิบาล
10. จรรยาบรรณและผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีแต่ละราย การให้สัญญาณเตือนภัย (Whistle Blowing) การขัดแย้งทางผลประโยชน์ด้านจริยธรรม (Ethical Dilemmas) และข้อยุติของการแก้ไขปัญหา

การพัฒนาคุณค่าแห่งวิชาชีพ จรรยาบรรณและทัศนคติ จำต้องเริ่มต้นแต่เนิ่น ๆ ในการศึกษาและต้องย้ำกันบ่อย ๆ ตลอดอายุการประกอบวิชาชีพ โดยต้องให้ตระหนักว่าคุณค่า

แห่งวิชาชีพ จรรยาบรรณและทัศนคติเป็นส่วนหนึ่งของทุกสิ่งทุกอย่างที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี กระทำและสิ่งนี้มีบทบาทมากในการเพิ่มความมั่นใจและความเชื่อถือจากสาธารณะ

ซึ่งในมาตรฐานฉบับนี้ก็สอดคล้องกับ Code of Ethics for Professional Accountants (International Federation of Accountants Ethics Committee, 2004) ในประเทศไทยก็เล็งเห็นถึงความสำคัญใน คุณค่าแห่งวิชาชีพ จรรยาบรรณและทัศนคติเช่นกันโดยมีกำหนดอยู่ในมรรยาท ผู้สอบบัญชี (พระราชบัญญัติผู้สอบบัญชี พ.ศ. 2505) ซึ่งผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีในสาขาอื่น ๆ สามารถนำไปประยุกต์ได้เช่นกัน และในพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 ได้กำหนดให้ จัดทำจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีขึ้นเช่นกัน (พระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547, 2547) ซึ่งสอดคล้องกับทุกองค์กรที่เล็งเห็นถึงความสำคัญในเรื่องนี้

IES ฉบับที่ 5 ประสบการณ์ในการทำงาน (Practical Experience Requirements Contents)

มาตรฐานฉบับนี้กล่าวถึงข้อกำหนดสำหรับผู้ที่จะขึ้นทะเบียนเป็นนักวิชาชีพบัญชี (Professional Accountants) ในด้านใด ต้องมีประสบการณ์การปฏิบัติงานในด้านนั้น ๆ สำหรับ ผู้จบปริญญาตรี ไม่น้อยกว่า 3 ปี ระดับสูงกว่าปริญญาตรีไม่เกิน 12 เดือน ซึ่งการปฏิบัติงาน ดังกล่าวอาจจะทำไปพร้อมกับการเรียนก็ได้ โดยการฝึกปฏิบัติงานนี้จะมุ่งเน้นประสบการณ์ ด้านวิชาชีพและสภาพแวดล้อมของวิชาชีพ ซึ่งจะมีการควบคุมดูแลประกอบด้วย ที่ปรึกษาที่มี ประสบการณ์ทางด้านวิชาชีพ (Mentor) จากองค์กรหรือหน่วยงานที่เป็นสมาชิก IFAC ผู้จ้างงาน และผู้ฝึกงาน โดยในระหว่างการฝึกงานต้องมีการจัดทำรายงานเพื่อให้ที่ปรึกษาด้านวิชาชีพ ตรวจสอบเป็นระยะ ๆ เมื่อครบตามกำหนดเวลาแล้ว ผู้ฝึกงานจะต้องจัดทำรายงานเพื่อ ให้ที่ปรึกษาด้านวิชาชีพตรวจสอบหรือบางครั้งอาจมีการสอบสัมภาษณ์เพิ่มเติม และเพื่อให้ การฝึกปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบอาจดำเนินการ ดังนี้

1. จัดทำระบบตรวจสอบ (Monitoring System)
2. จัดทำแนวปฏิบัติให้กับที่ปรึกษาด้านวิชาชีพ ผู้จ้างงานและผู้ฝึกงาน
3. ประเมินผลและให้การรับรองสถานที่ฝึกงานที่มีสภาพแวดล้อมเหมาะสมเพื่อให้แน่ใจว่าผู้ฝึกงานจะได้ประสบการณ์ตามที่ต้องการ
4. ประเมินผลการฝึกงาน ก่อนที่จะรับบุคคลดังกล่าวเข้าเป็นสมาชิก
5. แจ้งผลของการประเมินและให้การรับรองแก่ผู้ฝึกงานที่ผ่านเกณฑ์แล้ว
6. มีการตรวจสอบผู้จ้างงานและที่ปรึกษาด้านวิชาชีพเป็นระยะ

7. จัดทำระบบที่มีการจัดทำรายงานเป็นระยะ ในกรณีที่ไม่สามารถไปตรวจเยี่ยมสถานที่ทำการของผู้จ้างงานที่ผ่านการพิจารณาแล้วว่ามีเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง
8. มีการศึกษาถึงความเหมาะสมของการฝึกปฏิบัติงานที่สอดคล้องกับความต้องการของวิชาชีพบัญชีเป็นระยะ

IES ฉบับที่ 6 ประเมินศักยภาพและความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี (Assessment of Professional Capabilities and Competence)

มาตรฐานฉบับนี้กล่าวถึงกระบวนการที่จะต้องดำเนินการให้มีการประเมินศักยภาพและความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่ต้องการสร้างความเชื่อมั่นให้กับตลาดงาน ซึ่งได้กำหนดเป็นแนวทางกว้าง ๆ เกี่ยวกับการกำหนดความรู้และความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นของผู้ที่จะขอรับการประเมิน วิธีการประเมิน และการรับรองผลการประเมิน โดยในแม่บทของการศึกษาสากล ศักยภาพ หมายถึง ความรู้ ทักษะ คุณค่า ทัศนคติ และจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีที่จะช่วยให้สามารถปฏิบัติงานได้และเป็นตัวชี้วัดว่าบุคคลนั้นมีแนวโน้มที่จะประกอบวิชาชีพบัญชีได้อย่างเต็มความสามารถ หน่วยงานที่เป็นสมาชิกของ IFAC จะเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดให้มีขบวนการประเมินผล โดยผู้ที่เข้ารับการประเมินต้องสามารถแสดงให้เห็นว่า

1. มีความรู้ทางเทคนิคเกี่ยวกับเรื่องเฉพาะที่กำหนดไว้ในหลักสูตร
2. สามารถนำความรู้ทางเทคนิคไปใช้ในการวิเคราะห์และการปฏิบัติงานได้
3. สามารถนำความรู้จากหลาย ๆ สาขา มาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนได้
4. สามารถแยกแยะข้อมูลที่ต้องการออกจากข้อมูลที่มีเพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาได้
5. ต้องสามารถระบุปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของแต่ละปัญหาได้
6. รับรู้ถึงทางเลือกอื่น ๆ ที่มีและการใช้ดุลพินิจในการแก้ไขปัญหา
7. สามารถรวบรวมความรู้และทักษะหลาย ๆ ด้านมาใช้ได้
8. สามารถสื่อสารผู้ใช้อย่างมีประสิทธิภาพในการให้คำแนะนำที่ชัดเจนและเป็นเหตุเป็นผล
9. สามารถระบุถึงปัญหาทางจริยธรรมได้

จุดมุ่งหมายของการประเมินศักยภาพและความสามารถขั้นสุดท้ายของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีคือ เพื่อให้มั่นใจว่าศักยภาพและความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีเป็นไปตามความคาดหวัง ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีสามารถแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการทำงานและการปกป้องประโยชน์ต่อส่วนรวมและความน่าเชื่อถือของวิชาชีพ

การประเมินอาจรวมถึงการใช้การสอบปากเปล่า การประเมินโดยกลุ่ม และการใช้ข้อทดสอบ การใช้กรณีศึกษาและคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์จำลองก็อาจนำมาใช้ในการประเมินความรู้ขั้นสูงได้ การประเมินต้องมีความเหมาะสมเพียงพอที่จะทำให้การประเมินศักยภาพและความสามารถขั้นสุดท้ายมีความน่าเชื่อถือ

IES ฉบับที่ 7 โปรแกรมการพัฒนาและการเรียนรู้ต่อเนื่องเพื่อพัฒนาความสามารถทางวิชาชีพ (Continuing Professional Development: A Program of Lifelong Learning and Continuing Development of Professional Competence)

มาตรฐานฉบับนี้ได้กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีและแนวทางการพัฒนาความรู้ที่ประเทศสมาชิกสามารถเลือกนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน โดยการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ (Continuing Professional Development) นั้น เป็นประโยชน์กับผู้ประกอบวิชาชีพในทุกสาขาไม่ว่าจะปฏิบัติงานอยู่ในฐานะใด หรือหน่วยงานขนาดใหญ่หรือเล็กเนื่องจาก

1. ผู้ประกอบวิชาชีพต้องปฏิบัติงานด้วยความสามารถอย่างเต็มที่ต่อนายจ้าง ลูกค้าและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น
2. ผู้ประกอบวิชาชีพมีความสำคัญต่อความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อข้อมูลในรายงานทางการเงิน
3. ถ้าผู้ประกอบวิชาชีพไม่มีจรรยาบรรณในการปฏิบัติงานหรือจัดหางบการเงินไม่ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของสาธารณชนต่อวิชาชีพบัญชีโดยรวม
4. ในโลกธุรกิจปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ธุรกิจต้องอาศัยความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพในการดำเนินธุรกิจ

การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ มี 3 แนวทางคือ

1. Input – Based Approaches เน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการพัฒนาความรู้ของผู้ประกอบวิชาชีพ
2. Output – Based Approaches เน้นการทดสอบความรู้ความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพว่ามีความรู้เพียงพอในการประกอบวิชาชีพ
3. Combination – Based Approaches ผสมระหว่าง Input – Based Approaches และ Output – Based Approaches โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และมีการทดสอบความรู้ของผู้ประกอบวิชาชีพ

ซึ่งมาตรฐานดังกล่าว สอดคล้องกับประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาในการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของผู้ทำบัญชี พ.ศ. 2547 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2547) ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวคิดเหล่านั้น มาใช้เป็นปัจจัยต่าง ๆ ตามที่ปรากฏในแบบสอบถาม ทั้งนี้เพื่อให้คำถามในแบบสอบถามมีแหล่งข้อมูลที่สามารถใช้อ้างอิงได้

นอกจากรายงานข้างต้นที่นำเสนอไปแล้วนั้น IFAC Education Committee ได้เล็งเห็นความสำคัญของผู้เชี่ยวชาญด้านวิชาชีพบัญชีเช่นกัน จึงมีการเสนอรายงานใน International Education Paper IEP 2 เรื่องคุณสมบัตินักวิชาชีพบัญชี (Towards Competent Professional Accountants), (IFAC Education Committee, April 2003) ว่าจะต้องมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานในเรื่องของระดับความสามารถทำงานและการนำระดับความสามารถทำงานมาใช้ให้เป็นประโยชน์ โดย Competent คือ ระดับความสามารถทำงานที่สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกสถานการณ์ ดังนั้นนักบัญชีจำเป็นต้องมีความสามารถ (Capability) ต่าง ๆ เช่น ความรู้ ทักษะ คุณค่า และทัศนคติในวิชาชีพที่จะนำระดับความสามารถทำงานออกมาแสดงไว้ในทุกสถานการณ์ โดยสิ่งที่แสดงถึงลักษณะของความสามารถ อาจแบ่งได้เป็น

1. ทัศนคติ (Attitudes) เช่น การประพฤติดีด้วยผู้ประกอบวิชาชีพ การวางตัวได้อย่างเหมาะสม เป็นต้น
2. ลักษณะทางด้านพฤติกรรม (Behavioral Skills) เช่น ความเป็นผู้นำ
3. ความคิดที่เป็นระบบและกว้างไกล (Broad Business Perspective) เช่น ความคิดในเชิงกลยุทธ์ การวิเคราะห์ความเสี่ยง
4. ความรู้ทางด้านเทคนิค (Technical Knowledge) เช่น การตรวจสอบ
5. ทักษะด้านการเรียนรู้อย่างชาญฉลาด (Intellectual Skills) เช่น การมีความรู้ความเข้าใจ การประยุกต์ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า เป็นต้น

ในรายงานฉบับนี้ได้กล่าวว่่านักบัญชีต้องเป็นผู้ที่มีความคิดกว้างไกล รวมทั้งสามารถทำงานที่ต้องอาศัยความสามารถเฉพาะด้านได้ นักบัญชีที่มีประสิทธิภาพต้องรู้จักเพิ่มระดับความสามารถในการทำงาน ของตนเองและควรต้องมึองค์ความรู้ด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากด้านบัญชีด้วย โดยพื้นฐานในการเพิ่มระดับความสามารถในการทำงาน คือ ต้องมีการเรียนรู้ตลอดเวลา มีการศึกษา การทำงานจากประสบการณ์จริง การหาความรู้จากผู้ปฏิบัติงานประจำ การฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องและการใช้กรณีศึกษา และนักบัญชีควรเพิ่มระดับความสามารถในการทำงานของตนเองได้โดย

1. กำหนดผลที่ต้องการได้จากงานที่ตนเองทำให้ชัดเจน
2. มีองค์ความรู้ในด้านความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ เพื่อแสดงระดับความสามารถในการทำงานของตนเอง
3. มีทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์และสารสนเทศ
4. สามารถกำหนดหลักการที่สำคัญในหน้าที่หลัก ๆ ได้ เช่น ด้านการรายงานทางการเงิน การตรวจสอบ การบัญชีบริหาร ภาษีอากร เป็นต้น
5. ทราบถึงความต้องการในบทบาทอื่น ๆ ที่เฉพาะเจาะจง เช่น การบริหารจัดการทางด้านคลัง
6. มีการประเมินผล
7. มีความรู้ในด้านที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมาย เศรษฐศาสตร์ เป็นต้น
8. มีการประเมินที่เหมาะสม โดยต้องกำหนดกรอบการตรวจสอบให้ชัดเจนทั้งผู้ตรวจสอบและผู้ที่ได้รับการตรวจ

ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าทุกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นองค์กรต่างประเทศหรือองค์กรภายในประเทศไทย ต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันและเล็งเห็นถึงความสำคัญในคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี จึงได้มีการกำหนดคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้บัณฑิตวิชาชีพเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในการทำให้ตนมีคุณค่าต่อวิชาชีพและสังคม ตลอดจนการเป็นนักวิชาชีพ ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จะรวมคำถามที่เกี่ยวกับคุณสมบัติที่กำหนดไว้ใน International Education Standard และ IEP 2 Towards Competent Professional Accountants ในแบบสอบถามในครั้ง นี้ด้วย

โดยสรุปแล้วพบว่า IES ของ IFAC Education Committee โดยโครงสร้างเนื้อหาแล้ว สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 อาทิ การกำหนดในเรื่องคุณสมบัติของผู้ทำบัญชี ประกาศกรมทะเบียนการค้า เรื่องกำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี พ.ศ. 2543 ประกาศของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ เรื่องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการและระยะเวลาในการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของผู้ทำบัญชี พระราชบัญญัติวิชาชีพ พ.ศ. 2547 ในเรื่องของการกำหนดจรรยาบรรณของผู้ประกอบวิชาชีพบัญชี ซึ่งคุณสมบัติทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะนำมาใช้เป็นคำถามเกี่ยวกับคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติด้านวิชาชีพของพนักงานบัญชีในแบบสอบถามเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับคุณสมบัติของพนักงานตามความต้องการขององค์กรต่าง ๆ ทำให้สามารถประมวลได้ว่าคุณสมบัติของพนักงานบัญชีที่ดีควรประกอบด้วยคุณสมบัติทั่วไปและคุณสมบัติด้านวิชาชีพ ดังนั้นการทบทวนจะมุ่งประเด็นดังกล่าว

2.2.1 คุณสมบัติทั่วไป

ประมวล เสนาฤทธิ์ (2530) แบ่งคุณสมบัติของพนักงานออกเป็น 2 ลักษณะกว้าง ๆ คือ คุณสมบัติด้านวิชาการและคุณสมบัติทั่วไปอันได้แก่คุณสมบัติด้านคุณธรรมและจริยธรรม คุณสมบัตินี้จะทำให้องค์กรโดยรวมประสบความสำเร็จ

จำเนียร จวงตระกูล (2539) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะที่พนักงานควรมี 4 ประการ ประกอบด้วย

1. ความรู้ ได้แก่ ความรู้พื้นฐานทางอาชีพ ซึ่งจะเป็นข้อกำหนดพื้นฐานตำแหน่งงาน ความรู้ในงานอาชีพ โดยรู้รายละเอียดของงานในหน้าที่ ความรู้เกี่ยวกับสังคม โดยรู้ความเป็นไปของสังคมและเข้ากับคนอื่น ๆ ได้
2. การทำงานดี ได้แก่ ทำงานตามเป้าหมายที่ได้รับมอบหมายให้ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้วัดโดยการประเมินผลปฏิบัติงานเป็นระยะ
3. ประพฤติตนดี ได้แก่ การมีวินัยในตนเอง การอยู่ในกรอบเกณฑ์ ซึ่งแล้วแต่นโยบายของแต่ละองค์กรว่าจะกำหนดมาตรฐานประเภทใดบ้าง
4. สุขภาพดี

ดีเร็ก รวรินทร์ (2534) (อ้างถึงในศุภโรจน์ เตชะบรรเจิด (2539)) กล่าวว่าคุณลักษณะส่วนตัวของบุคคลที่เหมาะสมกับงานด้านต่าง ๆ จะพิจารณาจากหลักใหญ่ ๆ ในเรื่องของการศึกษา การฝึกฝน ประสบการณ์ ความสามารถทั่วไป ความสามารถเฉพาะด้าน บุคลิกภาพเหมาะสมกับตำแหน่งงาน สุขภาพร่างกายเหมาะสมกับตำแหน่งนั้น ๆ และสภาวะแวดล้อมส่วนบุคคลซึ่งเป็นส่วนประกอบในการพิจารณารับพนักงานเข้าทำงาน

ชูมาพันธ์ วิเชียรเกื้อ (2530) กล่าวถึงวิธีการรับพนักงานเข้าทำงานจะทำการติดต่อกับสถาบันการศึกษาให้ส่งนักศึกษามาให้ โดยดูจากมีความประพฤติดี มีผลการเรียนดี

ซึ่งคุณสมบัติที่พิจารณาในเรื่องของผลการเรียนจะดูจากระดับปานกลางขึ้นไปและดูว่าคุณสมบัติตรงตามสาขาวิชาที่บริษัทต้องการหรือไม่ โดยเรื่องเพศไม่ได้จำเพาะเจาะจงจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็ได้ คุณสมบัติที่เน้นมากคือ ต้องมีความรู้ ความสามารถ มีความเหมาะสมกับตำแหน่งงาน มีมนุษยสัมพันธ์ดีและมีศักยภาพสูงพอสมควร

ธีรพจน์ วัชรภักย์ (2530) ในการพิจารณารับพนักงานจะดูจากใบสมัครก่อน โดยคัดดูจากผลการเรียน ถ้าเป็นระดับปริญญาตรีจะเลือกจาก 2.50 หรือ 2.70 ขึ้นไป ส่วนปริญญาโทส่วนใหญ่จะต้อง 3.00 ขึ้นไป และดูจากการสัมภาษณ์ โดยเน้นที่บุคลิก ลักษณะท่าทางและดูลักษณะการพัฒนาว่าจะมีความก้าวหน้าต่อไปได้มากเท่าใด ไม่จำกัดในเรื่องเพศ แต่ต้องพิจารณาจากตำแหน่งงานด้วย

ชัยทวี เสนะวงศ์ (2529) กล่าวถึงบุคคลที่บริษัทต้องการควรจะมีคุณสมบัติของคนดี คือต้องเป็นคนมีน้ำใจ ใฝ่หาความรู้ มีความวิริยะอุตสาหะ ความเป็นธรรม เห็นแก่ส่วนรวม รู้หน้าที่ในงาน ในครอบครัวและในสังคม มีทัศนคติที่ดี มีวินัยและมีสัมมาคารวะ มีเหตุผล รักษาชื่อเสียงทั้งของตัวเองและของบริษัท

อุลิต มงคลนาวิน (2529) กล่าวถึงหลักการและวิธีการรับพนักงานเข้าทำงานโดยต้องมีความเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ มีความตั้งใจจริงที่จะทำงานกับบริษัท รักความก้าวหน้า พร้อมทั้งจะเติบโตไปกับระบบงาน และพิจารณาเงื่อนไขรายละเอียดต่าง ๆ ที่เหมาะสม เช่น การคมนาคม เป็นต้น ในการพิจารณารับพนักงานจะพิจารณาจากคะแนนสอบ ความเหมาะสม ตั้งแต่สุขภาพ บุคลิกลักษณะ ภูมิลำเนาที่อยู่ ให้เหมาะสมกับงาน บุคลิกลักษณะนั้นจะพิจารณาให้สอดคล้องกับลักษณะของงานที่จะให้ทำ และที่สำคัญที่สุดคือพื้นฐานความรู้ทางวิชาการ ส่วนประสบการณ์เป็นอันดับรองซึ่งอาจจะมีหนังสือรับรองจากหน่วยงานที่เคยผ่านมาโดยดูความเหมาะสมกับตำแหน่ง ทั้งนี้อาจจะมีการวัดทัศนคติเกี่ยวกับงานด้วย

โกวิท เจียรพร (2530) กล่าวถึงหลักการรับคนเข้าทำงานในโรบินสันว่าจะต้องมีคุณสมบัติทั้งทางด้านระดับการศึกษาและสาขาวิชาที่เหมาะสม มีความกระตือรือร้น มีความสามารถในการเรียนรู้งานได้เร็ว มีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตัวเองให้สามารถรับผิดชอบสูงขึ้นได้ และมีบุคลิกและทัศนคติที่เหมาะสมกับงานในตำแหน่งที่ต้องปฏิบัติ

ประธานสุข ธีรวัฒน์ (2530) กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการรับพนักงานเข้าทำงาน ที่การประปานครหลวง ว่าจะต้องมีคุณสมบัติตรงตามข้อบังคับการประปานครหลวง ฉบับที่ 28 ว่าด้วยการบรรจุ การแต่งตั้งและการถอดถอนพนักงาน พ.ศ. 2517 โดยต้องมีการผ่านการทดสอบข้อเขียน ซึ่งประกอบไปด้วยวิชาความรู้ทั่วไป วิชาความรู้เฉพาะตำแหน่ง การทดสอบภาคปฏิบัติและการสอบสัมภาษณ์ และพนักงานจะต้องมีคุณสมบัติ ความสามารถ ตรงตามกับตำแหน่งที่เปิดรับด้วย

อัสนียา สุวรรณศิริกุล (2529) พูดถึงการพิจารณาพนักงานเข้าทำงานในโรงแรมว่า จะต้องประกอบด้วย รูปถ่ายเพื่อดูหน้าตา ความรู้พื้นฐานภาษาอังกฤษ ความรู้เฉพาะตำแหน่งนั้น ๆ ต้องเป็นคนดี ตั้งใจและเต็มใจทำงาน มีความซื่อสัตย์ ในเรื่องของผลการศึกษามีความสำคัญบ้าง แต่ไม่มากนัก ประสบการณ์เป็นเรื่องรองเนื่องจากจะดูเป็นเพียงบางตำแหน่งเท่านั้น

กล่าวโดยสรุป คุณสมบัติทั่วไปของพนักงานเป็นสิ่งสำคัญมากในการพิจารณา รับเข้าทำงานของนายจ้าง ความรู้ความสามารถในทางวิชาการของพนักงานเป็นสิ่งที่สำคัญ ประการแรก เนื่องจากจะมีผล ต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยตรง นอกจากนี้ยังมีคุณสมบัติด้านอื่น ๆ ควบคู่ด้วย อาทิ คุณธรรมจริยธรรม ความพร้อมของสุขภาพ ความสามารถพิเศษ เป็นต้น ทั้งนี้ คุณสมบัติดังกล่าวจะสามารถส่งเสริมให้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น

2.2.2 คุณสมบัติด้านวิชาชีพ

นอกจากคุณสมบัติทั่วไปแล้ว วิชาชีพแต่ละวิชาชีพยังมีข้อกำหนดทางด้านคุณสมบัติ ของแต่ละวิชาชีพแตกต่างกัน ทางด้านวิชาชีพบัญชี พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ได้ตีความคำว่าผู้ทำบัญชีไว้คือผู้รับผิดชอบในการทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีไม่ว่าจะได้กระทำ ในฐานะเป็นลูกจ้างของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีหรือไม่ก็ตาม พระราชบัญญัติการบัญชีได้กำหนด คุณสมบัติของผู้ทำบัญชีไว้ดังนี้

(ก) ต้องมีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร

(ข) มีความรู้ภาษาไทยเพียงพอที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ทำบัญชีได้

(ค) ไม่เคยต้องโทษโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เนื่องจากได้กระทำความผิด ตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชีหรือกฎหมายว่าด้วยผู้สอบบัญชีหรือกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี เว้นแต่พ้นระยะเวลาที่ถูกลงโทษมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี และต้องมีคุณสมบัติดังนี้

1. ผู้ทำบัญชีของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนและบริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่ง ณ วันปิดบัญชีในรอบปีที่ผ่านมา มีทุนจดทะเบียนไม่เกินห้าล้านบาท มีสินทรัพย์รวมไม่เกิน

สามสิบล้านบาท และมีรายได้รวมไม่เกินสามสิบล้านบาท ต้องมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าอนุปริญญาตรีหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทางการบัญชีหรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยหรือคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือกระทรวงศึกษาธิการเทียบว่าไม่ต่ำกว่าอนุปริญญาตรีหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทางการบัญชี

2. ผู้ทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีดังต่อไปนี้ ต้องมีคุณสมบัติไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบัญชีหรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาซึ่งทบวงมหาวิทยาลัยหรือคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือกระทรวงศึกษาธิการเทียบว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบัญชี

- (ก) ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนและบริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ซึ่ง ณ วันปิดบัญชีในรอบปีที่ผ่านมามีทุนจดทะเบียนหรือสินทรัพย์รวมหรือรายได้รวมรายการใดรายการหนึ่งเกินกว่าที่กำหนดไว้ในข้อ 1
- (ข) บริษัทมหาชนจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย
- (ค) นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย
- (ง) กิจกรรมร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร
- (จ) ผู้ประกอบธุรกิจธนาคาร เงินทุน หลักทรัพย์ เครดิตฟองซิเอร์ ประกันชีวิต ประกันวินาศภัย
- (ฉ) ผู้ประกอบธุรกิจซึ่งได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน

นอกจากนั้นกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ได้ออกประกาศเพิ่มเติมเรื่องกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและระยะเวลาในการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพของผู้ทำบัญชี พ.ศ. 2547 (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2547) ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2547 กำหนดให้ผู้ทำบัญชีต้องเข้ารับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพทุกกรอบสามปี โดยในแต่ละรอบต้องมีจำนวนชั่วโมงไม่น้อยกว่า 27 ชั่วโมงและต้องเป็นกิจกรรมที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีไม่น้อยกว่า 18 ชั่วโมง ทั้งนี้ ในแต่ละปีผู้ทำบัญชีจะต้องเข้ารับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง โดยต้องมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการบัญชี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชี กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการภาษีอากร เทคโนโลยีสารสนเทศ เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชีและเรื่องอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวไว้ข้างต้น ตามที่อธิบดีประกาศกำหนด

กล่าวโดยสรุป คุณสมบัติด้านวิชาชีพของพนักงานบัญชีข้างต้นเป็นคุณสมบัติที่เป็นไปตามกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับตามพระราชบัญญัติเท่านั้น ซึ่งพนักงานบัญชีจะต้องปฏิบัติตาม

กฎเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่ระบุไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ตนเองเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนในการเป็นพนักงาน บัญชีตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543

นอกจากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติ ของพนักงานบัญชีแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ คุณสมบัติของบัณฑิตและคุณสมบัติของพนักงานโดยทั่วไปด้วย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย	ก: วัตถุประสงค์การวิจัย ข: ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
ชาติรี เมืองนาโพธิ์ (2532)	ก: เพื่อศึกษาคุณสมบัติของบัณฑิต ที่ภาคเอกชนต้องการโดยเน้นด้าน บุคลิกภาพ ความรู้ และประสบการณ์ ของบัณฑิต ข: ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือใน การวิจัย เพื่อสอบถามไปยังนักธุรกิจ ชี้นำของไทย 20 ท่าน เพื่อสอบถาม เกี่ยวกับบุคลิกภาพของบัณฑิต ความรู้ และประสบการณ์ของบัณฑิต	ความรู้ความสามารถเป็นปัจจัยที่มี ความสำคัญ คือจะต้องมีความรอบรู้ ในสาขาวิชาชีพของตนเป็นอย่างดี มีความสามารถในการบูรณาการ ศาสตร์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันและต้องเป็น ผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม มีสุขภาพดี ทั้งร่างกายและจิตใจ จึงจะสอดคล้อง กับความต้องการของภาคเอกชน
ศุภโรจน์ เตชะบรรเจิด (2539)	ก: เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ คุณลักษณะของพนักงานบุคคล ที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารระดับสูงและระดับกลาง ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ข: ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการวิจัย เพื่อสอบถามเกี่ยวกับ คุณลักษณะส่วนตัวและคุณลักษณะ ทางอาชีพ และให้ผู้บริหารทางอาชีพ และให้ผู้บริหารระดับกลาง และ ระดับสูงในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่ ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม	โดยภาพรวมผู้บริหารระดับสูงและ ผู้บริหารระดับกลางมีความคิดเห็น เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ พนักงานบุคคลไม่แตกต่างกัน ทั้ง ทางด้านสถานภาพ บุคลิกภาพ ความสามารถและความรู้

ตารางที่ 2.1 (ต่อ) ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย	ก: วัตถุประสงค์การวิจัย ข: ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
พลุ เดชะรินทร์และคณะ (2542)	<p>ก: เพื่อศึกษา รวบรวมและวิเคราะห์ ข้อมูลในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนา ภาควิชาฯ ในด้านต่าง ๆ สามารถ ดำเนินไปได้อย่างมีทิศทางที่แน่ชัด</p> <p>ข: สัมภาษณ์อาจารย์ของภาควิชาฯ ถึง บทบาท ทิศทางและแนวทางในการจัด หลักสูตรของภาควิชาฯ และใช้ แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย โดยให้บัณฑิตที่จบออกไปจาก ภาควิชาฯ ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา นักธุรกิจเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้ม ความ ต้องการของบัณฑิตในปัจจุบันและ อนาคต คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของ บัณฑิต และปัจจัยที่มีอิทธิพลในการ เลือกบัณฑิตเข้าทำงาน</p>	<p>คุณสมบัติของบัณฑิตที่ต้องการตาม ความเห็นของนักธุรกิจในปัจจุบัน ส่วน ใหญ่เน้นความมีความเชี่ยวชาญ เฉพาะสาขาวิชา แต่อีก 5 ปีข้างหน้า นัก ธุรกิจส่วนใหญ่ต้องการความรู้ใน หลาย ๆ ด้าน โดยผู้เป็นเจ้าของกิจการ ให้ความสำคัญกับบัณฑิตที่มีความ รอบรู้ในหลาย ๆ ด้าน มากกว่า ผู้บริหารระดับอื่น</p>
ทรงศรี สนธิทรัพย์ (2543)	<p>ก: เพื่อศึกษาความต้องการบัณฑิต ทางบริหารธุรกิจ เพื่อศึกษาคุณสมบัติ ที่พึงประสงค์ของบัณฑิตทาง บริหารธุรกิจ และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มี อิทธิพลต่อการเลือกรับบัณฑิต ทาง บริหารธุรกิจเข้าทำงานในกิจการขนาด กลางและขนาดย่อม</p> <p>ข: ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือใน การวิจัย และให้เจ้าของกิจการหรือ ผู้จัดการฝ่ายเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อสอบถามเกี่ยวกับแนวโน้มความ ต้องการของบัณฑิตในอนาคต คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของบัณฑิต และปัจจัยที่มีอิทธิพลในการเลือก บัณฑิตเข้าทำงาน</p>	<p>คุณสมบัติของบัณฑิตทางบริหารธุรกิจ ทั้งระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ในปัจจุบัน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือความรับผิดชอบทั้ง ปริญญาตรีและปริญญาโท ในขณะที่ ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดใน บัณฑิตฯ ระดับปริญญาตรี คือความเชี่ยวชาญในภาษาอังกฤษ ส่วนบัณฑิตฯ ระดับปริญญาโทคือ ความอดทนในการทำงาน คุณสมบัติ ที่พึงประสงค์ของบัณฑิตทาง บริหารธุรกิจทั้งระดับปริญญาตรีและ ปริญญาโท ค่าเฉลี่ยสูงสุดในบัณฑิตฯ ระดับปริญญาตรีคือ ความรับผิดชอบ ส่วนบัณฑิตฯ ระดับปริญญาโทคือ</p>

ตารางที่ 2.1 (ต่อ) สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัย	ก: วัตถุประสงค์การวิจัย ข: ระเบียบวิธีวิจัย	ผลการวิจัย
		<p>ความมีจริยธรรมและความรับผิดชอบ ในขณะที่ความคิดเห็นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทคือเพศ</p>
<p>พลพธู ปิยวรรณ (2546)</p>	<p>ก: เพื่อสอบถามความคิดเห็นของบัณฑิตที่จบการศึกษาจากภาควิชาการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในฐานะผู้ใช้บัณฑิตและฐานะบัณฑิตจบใหม่ที่คุ้นเคยกับหลักสูตร เพื่อนำผลของการวิจัยมาประกอบการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรทางการบัญชีในประเทศไทยให้สอดคล้องกับสภาวะของสังคมและความต้องการของตลาดในทศวรรษหน้า ข: ใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามโดยให้บัณฑิตที่จบการศึกษาจากภาควิชาการบัญชี คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม</p>	<p>เนื้อหาวิชาการบัญชีที่มีความสำคัญในการประกอบอาชีพทางการบัญชีมากที่สุด ได้แก่ เนื้อหาวิชามาตรฐานการบัญชี ระบบบัญชีและบัญชีภาษีอากร กฎเกณฑ์กติกากและมาตรฐานยังคงถูกระบุว่ามีความสำคัญมากเป็นอันดับหนึ่ง ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลของการจะต้องนำไปใช้ในการทำงานหรือเหตุผลอื่น และความสำคัญของภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีสื่อสาร ผู้สอนวิชาทางการบัญชีจำเป็นต้องมีการสอดแทรกความเชี่ยวชาญทางด้านภาษาอังกฤษและเทคโนโลยีสื่อสาร เข้าในรายวิชาต่าง ๆ และระบุถึงความสำคัญของคุณสมบัติบัณฑิตจบใหม่ที่จะต้องเป็นผู้รู้จักคิด เชื่อมโยงและสื่อสาร หลักสูตรควรเป็นการปูพื้น ไม่มุ่งเน้นความรู้เฉพาะด้าน</p>

กล่าวโดยสรุป จากการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะพบว่าส่วนใหญ่เป็นการศึกษาถึงคุณสมบัติของบัณฑิตหรือคุณสมบัติของพนักงานทั่วไป โดยมีได้มุ่งเน้นที่จะศึกษาเฉพาะเจาะจงในเรื่องของคุณสมบัติของพนักงานในหน้าที่งานใดงานหนึ่งโดยเฉพาะ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกพนักงานบัญชีในมุมมองของผู้ว่าจ้างเนื่องจากอาจมีประโยชน์ในการพัฒนาบุคลากรด้านบัญชีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 ปัจจัยและตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้นทำให้ผู้วิจัยได้กำหนดปัจจัยเบื้องต้นที่คิดว่าอาจมีผลต่อการเลือกจ้างพนักงานบัญชีในมุมมองของผู้ว่าจ้างออกเป็น 2 ปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับคุณสมบัติทั่วไป มี 3 ปัจจัยหลักคือ (1) ด้านการเรียนรู้ของพนักงานบัญชี (2) ด้านเทคนิคการปฏิบัติงานและบุคลิกภาพของพนักงานบัญชีและ (3) ด้านจริยธรรมของพนักงานบัญชี
2. ปัจจัยเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านวิชาชีพ มี 2 ปัจจัยหลักคือ (1) คุณสมบัติด้านวิชาชีพและพื้นฐานการศึกษาและ (2) คุณสมบัติเกี่ยวกับความรู้ด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติงาน

สำหรับตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับแต่ละปัจจัยแสดงอยู่ในตารางที่ 2.2 ถึง 2.6 ดังนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงตัวแปรเกี่ยวกับทักษะด้านการเรียนรู้ของพนักงานบัญชี จำนวน 9 ตัวแปร

ลำดับที่	ชื่อตัวแปร
1	ทักษะในการสื่อสาร – ภาษาไทย
2	ทักษะในการสื่อสาร – ภาษาอังกฤษ
3	ทักษะในการคิดเชิงวิเคราะห์
4	ทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น
5	ทักษะในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหา
6	ทักษะความเป็นผู้นำ
7	ทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์
8	ทักษะในการบริหารงานทั่วไป
9	ทักษะในการบริหารเวลาและจัดการงานภายใต้สภาวะกดดัน

ตารางที่ 2.3 แสดงตัวแปรเกี่ยวกับทักษะด้านเทคนิคการปฏิบัติงานและบุคลิกภาพของพนักงานบัญชี จำนวน 18 ตัวแปร

ลำดับที่	ชื่อตัวแปร
1	สุขภาพ
2	อ่อนโยน
3	การรู้จักกาลเทศะ
4	การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี
5	การแต่งกายเรียบร้อย
6	การเป็นคนมีระเบียบวินัย
7	การมีความเชื่อมั่นในตนเอง
8	การมีความสุขุม ควบคุมอารมณ์ตนเองได้
9	การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
10	การมีความอดุสาหะ ขยันหมั่นเพียร
11	การมองโลกในแง่ดี
12	การบริหารจัดการตนเองได้
13	การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
14	การมีความใฝ่รู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
15	การรับการเปลี่ยนแปลงในองค์กรได้
16	การมีความช่างสงสัยเยี่ยงวิชาชีพ
17	การมีความสามารถด้านเจรจาและต่อรอง
18	การมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 2.4 แสดงตัวแปรเกี่ยวกับจริยธรรมของพนักงานบัญชี จำนวน 12 ตัวแปร

ลำดับที่	ชื่อตัวแปร
1	ความเป็นอิสระ
2	ความซื่อสัตย์
3	การมีคุณธรรม
4	ความเที่ยงธรรม
5	การรักษาความลับ
6	การรักษาความมั่นคง
7	ความรับผิดชอบในผลงานของตนเอง
8	ความรับผิดชอบต่อหน่วยงาน
9	ความรับผิดชอบต่อสังคม
10	การมีความรู้ความสามารถทางวิชาชีพและการปฏิบัติงานด้านวิชาชีพ
11	การมีพฤติกรรมเยี่ยงผู้ประกอบการวิชาชีพ
12	การทำงานที่ได้รับมอบหมายครบถ้วนและตรงตามเวลาที่กำหนด

ตารางที่ 2.5 แสดงตัวแปรเกี่ยวกับคุณสมบัติด้านวิชาชีพและพื้นฐานการศึกษา จำนวน 11 ตัวแปร

ลำดับที่	ชื่อตัวแปร
1	ผลการศึกษา (เกรดเฉลี่ย)
2	การได้รับเกียรติคุณ
3	การสำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาของรัฐบาล
4	การสำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาของเอกชน
5	คุณวุฒิทางการศึกษา
6	ประสบการณ์ด้านการงานหรือการฝึกงาน
7	การผ่านการอบรมหรือการสัมมนาทางวิชาชีพบัญชี
8	การเป็นผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแห่งประเทศไทย
9	การเป็นผู้สอบบัญชีภาษีอากร
10	การเป็นผู้ตรวจสอบภายในรับอนุญาต
11	การเป็นนักวิเคราะห์หลักทรัพย์

ตารางที่ 2.6 แสดงตัวแปรเกี่ยวกับความรู้ด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน
จำนวน 16 ตัวแปร

ลำดับที่	ชื่อตัวแปร
1	บัญชีการเงิน
2	บัญชีบริหาร
3	ความรู้ทางเทคโนโลยีและสารสนเทศทางการบัญชี
4	การสอบบัญชีและการให้บริการความเชื่อมั่นเชิงวิชาชีพ
5	การบริหารงานบุคคล
6	การบริหารการผลิต
7	ความรู้ทางบัญชีสำหรับธุรกิจประเภทต่าง ๆ
8	ระบบบัญชีและการควบคุมภายใน
9	ภาษีอากร
10	กฎหมายธุรกิจ
11	การเงิน
12	เศรษฐศาสตร์
13	สถิติและการค้นคว้าวิจัย
14	การบริหารทั่วไปและกลยุทธ์ทางธุรกิจ
15	ธุรกิจระหว่างประเทศ
16	จริยธรรมทางธุรกิจ/วิชาชีพ

อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) แล้ว ตัวแปรดังกล่าวอาจปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมหรือมีตั้งชื่อใหม่ให้สอดคล้องกับผลการวิจัยหรือสอดคล้องกับการแสดงความคิดเห็นของผู้ว่าจ้างในแต่ละกลุ่ม